

רשומות

הצעות חוק

11 ביולי 1960

429

ט"ז בתמוז תש"ך

צמוד	
134	חוק לתיקון פקודת המכס, תש"ך—1960
140	חוק הניקוז וההגנה מפני שטפונות (תיקון), תש"ך—1960
143	חוק לתיקון סקודת הפטנטים והמדגמים, תש"ך—1960

חוק לתיקון פקודת המכס, תש"ך-1960

1. בסעיף 1 לפקודת המכס¹ (להלן - הפקודה), במקום הגדרת "הישבון" תבוא הגדרה זו: "הישבון" - השבת דמי מכס לפי הוראות הפרק התשיעי, או מחיקת חוב מכס שתשלומו נדחה לפי סעיף 160 (א) ונתמלאו תנאי ההישבון."
2. בסעיף 14 לפקודה, במקום פסקה (2) תבוא פסקה זו:
" (2) טובין שמתכוונים להבוע עליהם הישבון ביצואם לפי הפרק התשיעי - משעה שהוגש לרשות המכס הרשימון על ייצואם ועד ייצואם."
3. בסעיף 32 לפקודה, במקום "או בשני הדרכים כאחד" יבוא "או בצורה אחרת שתראה רשות המכס, או בכמה מהדרכים האמורים כאחד".
4. אחרי סעיף 39 לפקודה יוסף סעיף זה:
"תשלום מכס על ידי אדם אחר
39. בהסכמת המנהל ובתנאים הנראים לו, רשאי אדם לשלם את המכס על טובין, כולו או מקצתו, גם אם לא הוא שייבא אותם, ובמקרה זה יראו אותו כמי שייבא את הטובין."
5. בסעיף 124 לפקודה, במקום "אין הוראה זו גורעת מהוראות סעיף 140 יבוא "אין הוראה זו גורעת מהוראות סעיפים 140 או 160 ב".
6. במקום סעיף 150 לפקודה יבוא סעיף זה:
"החזרת מכס ששולם
150. המנהל רשאי להחזיר מכס או לוותר על תשלומו, כולו או מקצתו, באחת מאלה:
(1) טובין שאבדו, הושמדו או ניזוקו בעודם בפיקוח רשות המכס או לפני כן, או נעזבו לרשות המכס; ובלבד שהתביעה על החזרה או ויתור הוגשה בעוד הטובין נתונים לפיקוח רשות המכס;
(2) טובין שסולקו מפיקוח רשות המכס ותוך ששה חדשים לאחר סילוקם נתגלו בהם אי-התאמה לתנאי המכס או ליקוי, שהיו קיימים בהם בשעת סילוקם אלא שנעלמו מן העין; ובלבד שהתביעה על החזרה או ויתור הוגשה מיד לאחר הגילוי האמור והטובין לא היו בשימוש בישראל, או שהוכח להנחת דעתו של גובה המכס שאילולא השימוש בהם לא היו אי-התאמה או הליקוי באים לידי גילוי."
7. במקום סעיף 156 לפקודה יבוא סעיף זה:
"הישבון בטובין שלא חל בהם תהליך ייצור
156. (א) טובין שיובאו - חוץ מטובין שיובאו בצובר - והם מיוצאים תוך ששה חדשים מיום סילוקם מפיקוח רשות המכס, יותר עליהם הישבון

1 דיני מדינת ישראל 3, תשי"ז, עמ' 30.

של תשעים אחוז מסכום המכס ששולם עליהם, ובלבד שהוכח להנחת דעתו של גובה המכס, כי הטובין שעליהם שולם המכס יוצאו מישראל ולא היה בהם כל שימוש בישראל חוץ מן השימוש שגרם לגילוי אי-התאמת הטובין לתנאי המכס או לגילוי ליקוי כאמור בסעיף 150(2).
 (ב) המנהל רשאי להאריך את התקופה לייצוא הטובין כאמור בסעיף קטן (א) עד לשנה מיום סילוקם מפיקוח רשות המכס; ובאישור שר האוצר רשאי הוא להאריך לתקופה נוספת.
 (ג) רשאי המנהל, באישור שר האוצר, להתיר במקרים מיוחדים, או בסוג מיוחד של מקרים, הישבון של יותר מתשעים אחוז מסכום המכס ששולם על טובין כאמור בסעיף קטן (א)."

תיקון סעיף 157

8. בסעיף 157 לפקודה, במקום סעיף קטן (א) יבוא סעיף קטן זה:

"(א) תייר שייבא מכונית או אופנוע וייצאם תוך תקופה מסוימת מיום הייבוא כמפורש להלן, יותר לו הישבון באחוזים מסכום המכס ששולם עליהם כמפורש בצדה של אותה תקופה:

התקופה	היישבון
תוך שנה	100%
לאחר תום שנה אך לא יאוחר משנתיים	90%
לאחר תום שנתיים אך לא יאוחר משנתיים ושלושה חדשים	60%
לאחר תום שנתיים ושלושה חדשים אך לא יאוחר משנתיים וששה חדשים	40%
לאחר תום שנתיים וששה חדשים אך לא יאוחר משנתיים ותשעה חדשים	20%

9. במקום סעיף 160 לפקודה יבואו סעיפים אלה:

160. טובין מכל סוג או הגדר שיוצרו בישראל והם מיוצאים לחוץ לארץ, או שאינם מיוצאים אבל הם מן הסוג שיבואם פטור ממכס, רשאי שר האוצר, בצו, להתיר על כל טובין ששימשו לייצורם, או על מקצתם, הישבון מן המכס המוטל עליהם ולפרט את התנאים שלפיהם יש ליתן את הישבון; שיעור הישבון ייקבע בצו, באחוזים מהמכס ששולם על הטובין ששימשו לייצור כאמור או בדרך אחרת שיקבע שר האוצר.

160א. נרכשו טובין על פי היתר שניתן לפי סעיף 58 לחוק לעידוד השקעות הון, תשי"ט-1959², רשאי שר האוצר להתיר עליהם הישבון למוכר כאילו היו טובין המיוצאים לחוץ לארץ, ומשהותר הישבון כאמור, יהיה דין הטובין, לכל דבר, כדין טובין פטורים ממכס שיוכאו לפי סעיף 58 לחוק האמור.

160ב. (א) נתן שר האוצר צו על טובין כאמור בסעיף 160, רשאי המנהל -

(1) להרשות הוצאת אותם טובין מפיקוח רשות המכס לפני תשלום המכס המוטל עליהם;

(2) לדחות את המועד לתשלום המכס על אותם טובין, כולו או מקצתו, בין בערובה ובין ללא ערובה ובתנאים שייראו לו.

"היישבון בטובין שחל בהם תהליך ייצור"

היישבון בטובין שנמכרו לצרכי השקעה מאושרת

דין טובין שהותר עליהם הישבון

2. ס"ח 392, תשי"ט, עמ' 234.

(ב) דחה המנהל את המועד לתשלום מכס כאמור בסעיף קטן (א), והחייב בתשלום המכס לא הוכיח לפני המועד הנדחה כי נתמלאו תנאי ההישבון לגבי אותם טובין, רשאי המנהל לדרוש את המכס, כולו או מקצתו, בין לפי התעריף שהיה בר-תוקף בשעת הדחיה ובין לפי התעריף שהוא בר-תוקף בשעת התשלום, הכל לפי שיקול דעתו של המנהל.

(ג) דחה המנהל את המועד לתשלום מכס כאמור בסעיף קטן (א) ולא שולם המכס במועד שקבע המנהל, תיווסף עליו, מהיום שבו הוצאו הטובין מפיקוח רשות המכס, ריבית כשיעור החוקי המקסימלי שנקבע על פי חוק הריבית, תשי"ז-1957³, אולם המנהל רשאי, אם ראה סיבות מיוחדות, להקטין את הריבית או לוותר עליה; דין הריבית כדין המכס שעליו היא נוספה.

160ג. (א) המנהל רשאי להתיר הישבון כאמור בסעיפים 160 ו-160א, כולו או מקצתו, על טובין שיובאו לישראל, אם בעלם השתמש במקומם בטובין ישראלים מאותו סוג או הגדר לייצור של מוצרים שיוצאו, או שלא יוצאו אבל הם מן הסוג שיבואו פטור ממכס, וכלכד שעל הטובין ששימשו לייצור ניתן צו לפי הסעיפים האמורים.
(ב) לא יינתן הישבון לפי סעיף קטן (א) בסכום העולה על סכום המכס ששולם או שחייב אדם לשלם על הטובין שיובאו.
(ג) שר האוצר רשאי לקבוע תנאים וסייגים למתן ההישבון לפי סעיף זה.

החלפת טובין שהותר עליהם הישבון

10. בסעיף 162 לפקודה, במקום סעיף קטן (ג) יבוא סעיף קטן זה:

תיקון סעיף 162

"(ג) המנהל רשאי להרשות לטובין מסויימים כניסה זמנית ללא השלום מכס בתנאים שייראו לו, אם הוכח להנחת דעתו שהם יובאו כדי להשתמש בהם לאריות טובי יצוא, או לשם עיבודם, תיקונם, חידושם, הצגתם ברבים או למטרה דומה ושיוצאו מישראל לאחר הטיפול או השימוש כאמור."

11. אחרי סעיף 162 לפקודה יוספו סעיפים אלה:

הוספת סעיפים 162א/162ב ו-162ג

162א. דחה המנהל את המועד לתשלום מכס כאמור בסעיף 160 ולא שולם המכס או הריבית כפי שקבע המנהל, רשאי גובה המכס שלא להתיר כל רשימון על טובין אחרים של החייב עד אשר שולמו המכס והריבית.
162ב. שר האוצר רשאי להתקין תקנות לביצוע הישבון לפי פרק זה ולהבטיח תחת הכנסות המדינה, לרבות תקנות המסמיכות פקיד מכס לדרוש מכל אדם למסור לו כל ידיעה הדרושה למנהל, כדי לקבוע אם שולם מכס על הטובין שעליהם הוגשה התביעה או אם נדחה תשלומם וכי יגיש לו פנקסי חשבונות או כל תעודה אחרת בנוגע לאותם טובין.

תקנות

162ג. העובר על תקנה שהותקנה לפי פרק זה, דינו - קנס 1000 לירות על כל עבירה או פי שלושה מסכום ההכנסה שנמנעה או עלולה היתה להימנע מאוצר המדינה כתוצאה מהעבירה, הכל לפי הסכום הגבוה יותר."

ענשים רעבירה על תקנות

12. בסעיף 212 לפקודה, בסעיף קטן (א), במקום פסקה (2) תבוא פסקה זו:

תיקון סעיף 212

"(2) המשיג הישבון שלא הגיע לו לפי צו הישבון."

3 ס"ח 219, תשי"ז, עמ' 50.

דברי הסבר

מטרתו העיקרית של החוק המוצע היא לתקן את הוראות הפרק התשיעי לפקודת המכס, הן בהישבון מכס על טובין, וכן את הוראות הפקודה האחרות הנוגעות בהישבון.

1. תחלף הגדרת הישבון, ויראו בהישבון גם מזיקת חוב מכס שתשלומו נדחה ולא שולם לפני הישבון.

וזו לשון הסעיף הקיים:

"היישבון" – השבת דמי מכס לפי הוראות דיני המכס, על טובין בייצואם, ובכלל זה הטבות ותנחומים;

2. סעיף 14 (2) לפקודת המכס מטיל את פיקוח רשות המכס על טובין שתובעים עליהם הישבון – משעת הגשת התביעה להישבון עד ייצואם; וזו לשון הסעיף:

"הפיקוח על טובין 14. טובין יהיו נתונים לפיקוח רשות המכס כאמור להלן:

(1) טובין שיובאו – משעת ייבואם עד מסירתם לצריכה בארץ או עד ייצואם, הכל לפי הענין;

(2) טובין שתובעים עליהם הישבון – משעת הגשת התביעה עד ייצואם;

(3) טובין שנועדו ליצוא ויצואם כפרף לקיום תנאי או הגבלה לפי כל חיקוק – משעת הבאתם של הטובין לאחד המקומות שנקבעו ליצוא עד ייצואם."

החוק המוצע בא להטיל את פיקוח המכס על הטובין האמורים משעת הגשת הרשימוֹן על ייצואם עד ייצואם למעשה, כי בדרך כלל מוגשת תביעת הישבון לאחר ייצוא הטובין (סעיף 2).

3. סעיף 32 לפקודה קובע:

"טיבה של ערובה 32. מקום שנדרשת ערובה תינתן הערובה בשטר התחייבות או בכתב ערבות בצורה שנקבעה או בערבון מזומנים או בשני הדרכים כאחד; בכל מקרה יאשר גובה המכס את הערובה, ושטר ההתחייבות או כתב הערבות יחייב את הנתמין ביהוד ולחוד לתשלום סכום הערובה במלואו."

מוצע להרחיב הוראה זו ולהורות שרשות המכס תהיה רשאית לקבל לצורך זה כל בטוחות שהן, כגון משכנתה על מקרקעין, משכון על מטלטלים וניירות ערך אחרים (סעיף 3).

4. בנסיבות מסוימות דרוש לעתים שתשלום המכס על טובין ייעשה – בהסכמת המנהל ובעל הטובין – לאז דוקא ע"י מי שייבא אותם, ומוצע לתת ביטוי לאפשרות זו בפקודה. במקרה זה יראו, לצורך הפקודה, את משלם המכס או את המתחייב בתשלומו כבעל הטובין, ואם יתגלה חסר בתשלום המכס, יראוהו כחייב בתשלום החסר (סעיף 4).

5. לפי הוראות סעיף 150 לפקודה אי אפשר להחזיר מכס או לוותר עליו במקרה של אבדן טובין או בהיגרם להם גזק, אלא אם הוגשה תביעה לכך לפני שסולקו הטובין מפיקוחה של רשות המכס.

150. (א) המנהל רשאי, בדרך שנקבעה, להחזיר מכס או ליתן הגנה ממכס או לוותר עליו, הכל לפי הענין, במקרים אלה:

(1) טובין החבים במכס לפי הערך ניווקו או נשלחה בהם יד לפני כניסתם לישראל;

(2) טובין החבים במכס לפי הערך אבדו וגובה המכס משוכנע שהאבידה אירעה מחוץ לישראל;

(3) טובין החבים במכס קצוב נעוּבו, כולם או מקצתם, לרשות המכס למכירה או להשמדה, מחמת שניווקו;

(4) טובין החבים במכס קצוב אבדו וגובה המכס משוכנע שהאבידה אירעה מחוץ לישראל;

(5) טובין החבים במכס לפי הערך ניווקו או הושמדו כשהם בפיקוחה של רשות המכס;

(6) טובין החבים במכס קצוב הושמדו כשהם בפיקוחה של רשות המכס או שניווקו כשהם בפיקוחה ונעוּבו למכירה או להשמדה.

(ב) אין להחזיר מכס ואין ליתן הגנה ממנו או לוותר עליו לפי סעיף זה, אלא אם הוגשה תביעה לכך לפני שסולקו הטובין מפיקוחה של רשות המכס."

החוק המוצע בא לאפשר החזרת מכס גם אם נתגלו אי-התאמה של הטובין לתנאי המכר, או ליקוי סמוי, אחרי שסולקו מפיקוח רשות-המכס, אם אך הוגשה בקשה לכך מיד עם גילוי הליקוי או אי-התאמה, והמום נתגלה לא יאוחר משישה חדשים לאחר סילוק הטובין מפיקוח רשות-המכס. לא יוחזר מכס אם נעשה שימוש כלשהו בטובין, זולת אם השימוש הוא שגרם לגילוי אי-התאמה לתנאי המכר או הליקוי שאי אפשר היה לגלותם אלא אגב אוחו שימוש (סעיף 6).

6. במקביל לתיקון סעיף 150 בדבר החזרת מכס במקרה שטובין אבדו, הושמדו, ניוקו או נעזבו לרשות המכס, מוצע גם תיקון סעיף 156, שתכליתו לאפשר הישבון מכס אם הטובין הוחזרו לחוץ לארץ. וזו לשון הסעיף:

156. טובין שיובאו - חוץ מכהילים, מיין ומבירה וחוף מטובין שיובאו בצובר - והם מיוצאים תוך ששה חדשים מיום היבוא כמובח לפי רשומותיה של רשות-המכס, יש להשיב, לפי הכללים שבקבעו, את סכום המכס ששולם עליהם, בניכוי עשרה אחוזים ממנו, ובלבד שהטובין לא בשימוש בישראל וזהותם בקבעו, להגנת דעתו של גובה המכס אשר בנמל או במקום האחר שמהם מיוצאים אותם טובין, על ידי השוואה עם הפרטים שגרשמו במקום היבוא; במקרים מיוחדים או בסוג מיוחד של מקרים רשאי המנהל, באישור הממשלה, להתיר הישבון של כל סכום המכס ששולם על טובין שיובאו ויוצאו כאמור.

לפי התיקון המוצע, ניתנת סמכות למנהל להחזיר במקרים מיוחדים את המכס כולו ולהאריך על דעת עצמו את התקופה לייצואם של הטובין עד שנה, ולהאריך שנית באישור שר האוצר לתקופה נוספת (סעיף 7).

7. סעיף 157 לפקודה דן בהישבון מיוחד של מכס החל על רכב מנועי שייבא תייר, וזו לשון הסעיף:

157. (א) תייר שייבא מכונית נוסעים או אופנוע וייצאם תוך שנה מיום היבוא, יותר לו הישבון של 90% מסכום המכס ששולם עליהם; ייצאם לאחר תום שנה אך לא יאוחר משנתיים, יותר לו הישבון של 80% מסכום המכס ששולם עליהם.
(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) לא יותר הישבון לפי סעיף זה, אלא אם מסר התייר בשעת היבוא הצהרה בטופס שנקבע לצורך זה.
(ג) "תייר" לענין סעיף זה - אדם שנכנס לישראל על פי אשרה ורשיון לישיבת מעבר, לישיבת ביקור או לישיבת ארעי כמשמעותם בחוק הכניסה לישראל, השי"ב-1952-4.

התיקון המוצע בסעיף זה בא מצד אחד למלא אחרי התחייבויות בין-לאומיות של ישראל על פי אמנת המכס בדבר יבוא זמני של כלי רכב פרטיים, ומצד שני תכליתו להעניק הקלות נוספות לתיירים המביאים עמם כלי רכב. לפי האמנה האמורה התחייבה ישראל להרשות את ייבואם הזמני של כלי רכב ממדינות שהצטרפו לאמנה ללא תשלום מכס ולתקופה של שנה אחת, בעוד שההוראה הקיימת בחוק מאפשרת רק הישבון של 90 אחוז תוך השנה הראשונה ושמונים אחוז בשנה השנייה; דבר זה בא על תיקונו בהצעת חוק זו.

ההקלות הנוספות הניתנות על פי הצעת התיקון באות בהתחשב באפיה המיוחדת של התיירות בישראל: חלק לא מבוטל של התיירים גשורים בארץ פרק זמן שהוא למעלה מהמקובל לגבי תיירים, כדי לבהון את האפשרויות להשתקע בארץ ולהשקיעה בה את כספם. משום כך מוצע לאפשר, בנוסף על ההישבון המלא הניתן בשנה הראשונה גם הישבון כשי- עורים שבין תשעים לעשרים אחוזים על תקופה מקסימלית של שנתיים ותשעה חדשים (סעיף 8).

4. ס"ח 111 השי"ב, עמ' 354.

8. כיום קיים הישבון מכס על טובין המוחזרים לחו"ל בצורתם המקורית. לפי סעיף 156 לפקודה, ועל חמרים שיובאו לשם ייצור טובין בארץ על מנת ליצאם לחו"ל, לפי סעיף 160, שזו לשונו:

160. (א) טובין מכל סוג או הגדר שיוצרו בישראל הם מיוצאים לחוץ לארץ, רשאית הממשלה בצו, ליתן על כל החמרים ששימשו בייצורם, או על מקצתם, הישבון מן המכס המוטל עליהם לפי פקודת תעריף המכס והפטורים, 5 1957, והיא רשאית לפרט את התנאים שלפיהם יש ליתן את ההישבון; אך לא ייתן הישבון לפי סעיף זה אלא על אותה כמות חמרים שהוכח לגביה, להנחת דעתו של המנהל, כי המכס החל עליה לפי הפקודה האמורה אמנם שולם.

(ב) המנהל רשאי להתקין תקנות שהן דרושות לדעתו לביצוע הישבון לפי סעיף זה ולהבטחת דכנסות האוצר, וביחוד תקנות הבאות לדרוש מכל אדם שהיתה לו בכל שלב שהוא בגיעה בטובין שתובעים עליהם הישבון, כי ימסור לו כל ידיעה הדרושה למנהל כדי לקבוע אם אמנם שולם מכס על החמרים שעליהם הוגשה התביעה או לא, וכי יגיש לו פנקסי חשבונות או כל תעודה אחרת בנוגע לאותם חמרים.

(ג) העובר על תקנה שהותקנה לפי סעיף זה, דינו – קנס חמישים לירות על כל עבירה.

אולם, יקרה לפעמים שמשמשים בחמרים חבי מכס מתוצרת חוץ לייצור מוצרים שלא ליצוא, ואילו מוצרים מסוג זה המיובאים לשם שיווק בארץ אינם טעונים מכס; דרך זו מייקרת את המוצרים המקומיים לעומת מוצרים דומים המיובאים מחוץ לארץ. על כן מוצע להרשות הישבון גם על חמרים המשמשים לייצור מקומי של טובין מהסוג האמור. נוסף לכך, מוצע להתיר הישבון על טובין המשמשים לייצור מוצרים המיועדים ליצוא, כגון חלקי חילוף למכונות שבאמצעותן מייצרים טובי יצוא, וכן על טובין שנרכשו בארץ, במטבע-חוץ, על ידי מפעל מאושר, לפי היתר של מינהלת מרכז ההשקעות, בהתאם לסעיף 58 לחוק לעידוד השקעות הון, תשי"ט-1959.

לפי הוראות סעיף 160 הקיים חייבים יבואנים של חמרים שיש עליהם הישבון לשלם תחילה את כל המכס שעליהם בשעת שחרורם מפיקוח רשות המכס, ואילו ההישבון שהם זכאים לו, בשיעור שנקבע בצו ההישבון, אינו מושב להם אלא לאחר ייצוא הטובין שיוצרו מהם ולאחר שהוגשה תביעת הישבון ונבדקה כדיקה יסודית. הסדר זה אינו הולם עוד את המציאות הכלכלית של היום, כששיעורי המכס על טובין המשמשים לייצור מוצרי-ייצוא עלו בשיעור גדול ואין היצרנים יכולים לעמוד בו. בסיס להסדר כזה קיים אמנם בסעיף 162 לפקודה, המסמיך את הממשלה (קרי: שר האוצר) להרשות לטובין מסוג זה כניסה זמנית ללא מכס, אך לא ברור אם ניתן להרשות כך גם בתשלום חלק מן המכס.

החוק המוצע בא לאפשר גמישות יתר, על יסוד הצו של שר האוצר המתיר הישבון היא המנהל רשאי לדחות את המועד לתשלום המכס, או חלק ממנו, לפי שיקול דעתו. פקודת המכס מורה, בסעיף 124, שהמכס ישולם לפי השיעור החל בשעת התשלום. מוצע להעניק למנהל המכס סמכות לקבל את המכס גם לפי השיעור שהיה חל בשעת סילוק הטובין מפיקוח רשות המכס.

החוק הקיים מרשה הישבון רק במקרה של ייצוא מוצרים שיוצרו מן הטובין שיובאו אולם, לעתים מוחלפים בייצור חמרים מתוצרת חוץ בחמרים מתוצרת מקומית, כגון שיצור מוכרח להשלים ייצור מוצרים עד לתאריך מסויים ומחמת מחסור בחמרים מתוצרת חוץ, שהוזמנו ונועדו לייצור האמור, נאלץ הוא להשתמש בחמרים דומים מתוצרת מקומית. החוק המוצע בא לאפשר הישבון גם במקרים אלה (סעיף 9).

9. סעיף 162 (ג) לפקודה אומר:

(ג) המנהל רשאי, בצו, להרשות לטובין מסויימים כניסה זמנית בלא תשלום מכס בתנאים שיראה לנכון, אם הטובין מיובאים בשביל לעבדם, להדשם או לתקנם בישראל וליצאם לאחר השלמת העיבוד, החידוש או התיקון.

5 ע"ר 1937, תרס"ו 1 מס' 714, עמ' 183.

מוצע להרחיב את סמכות המנהל להרשות כניסה זמנית ללא תשלום מכס גם לגבי טובין שתכליתם לשמש לאריזת מוצרי יצוא, להצגה בתערוכות או למטרות דומות (סעיף 10).

10. לשם הבטחת פרעון של חוב מכס שהשלומו נדחה מתוך שהתכוונו ליתן הישבון לפי סעיף 160 ונתברר כי יש לשלם את המכס, מוצע להעניק למנהל סמכות למנוע פדיית סחורות אחרות של אותו יבואן כל עוד לא שילם חובו. הוראה זו דרושה, משום שלא ניתן עוד לשים יד על טובין לאחר ששוחררו מפיקוח רשות המכס ולעתים כבר עובדו ונמכרו (סעיף 11).

11. סעיף 212 (א) (2) לפקודה אומר:

"212 (א) אלה דינם מאסר שנתיים או קנס 500 לירות או שני הענשים כאחד:
(2) המשיג הישבון שאין לשלמו."

תכליתו של התיקון המוצע הוא להבהיר, כי הוראת העונשין חלה לא רק על הישבון בדרך החזרת מכס למעשה, אלא גם על הישבון בדרך של מהיקת חוב (סעיף 12).

חוק הניקוז וההגנה מפני שטפונות (תיקון), תש"ך-1960

1. בסעיף 1 לחוק הניקוז וההגנה מפני שטפונות, תשי"ח-1957¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום ההגדרות של "ועדת שפיטה" ושל "המנהל" יבואו הגדרות אלה:
"בית דין לעניני מים" — בית דין לעניני מים שהוקם על פי חוק המים, תשי"ט-1959;²
"הנציב" — נציב המים לענין חוק המים, תשי"ט-1959."

קין סעיף 1

2. בחוק העיקרי ובתקנות על פיו — במקום "ועדת שפיטה" יבוא "בית דין לעניני מים" ובמקום "המנהל" יבוא "הנציב".

ולפת מובנים

3. במקום סעיף 30 לחוק העיקרי יבוא סעיף זה:

ולפת סעיף 30

30. מקרקעין המיועדים לפי תכנית לתפיסה צמיתה, רשאית רשות הניקוז לרכשם או להכרם מיד כשהם חפשיים מכל שעבוד, עיקול או זכות אחרת, והמקרקעין או זכות החכירה יירשמו בפנקסי המקרקעין על שם רשות הניקוז על סמך אישור לכך מאת שר החקלאות; תנאי חכירה כאמור ותקופתה, להוציא תנאים בדבר מתן פיצויים וצורתם, ייקבעו באישור של שר החקלאות."

"רכישת זכות חכירה במקרקעין

4. אחרי סעיף 30 לחוק העיקרי יבוא סעיף זה:

ספת סעיף 30א

30א. נרשמה זכות חכירה כאמור בסעיף 30 על מקרקעין שהם חלק מחלקה רישומה בפנקסי מקרקעין, רשאית רשות הניקוז להפריד את החלק על ידי רישום פיצול החלקה בפנקסי המקרקעין; רשם המקרקעין ירשום את הפיצול, על אף האמור בכל דין, על פי תשריט מאושר על ידי שר החקלאות ומחלקת המדידות, וכן יבטל, על פי בקשת רשות הניקוז, את רישום זכות החכירה וירשום אותה כבעלים של החלק שנפרד כאמור."

"הפיכת זכות חכירה לבעלות

1 ס"ח 236, תשי"ח, עמ' 4.
2 ס"ח 286, תשי"ט, עמ' 169.

5. אחרי סעיף 30 לחוק העיקרי יבוא סעיף זה:

30. ב. נתפסו מקרקעין לצמיתות מכוח תכנית ישולמו פיצויים עליהם למי שהיה זכאי להם אילו נתפסו המקרקעין מכוח פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943³, ורואים אותם, לענין תשלום פיצויים, כאילו נרכשו על ידי רשות הניקוז בבעלות, אף אם נהכרו על ידיה.

"פיצויים בעד רכישת מקרקעין"

6. אחרי סעיף 34 לחוק העיקרי יבוא סעיף זה:

34. א. כללים שנקבעו לחישוב פיצויים לפי סעיף 93 (א) לחוק המים, תשי"ט—1959, יחולו בתביעות פיצויים לפי חוק זה על גרימת נזק מסוג הנזקים שנקבעו בכללים אלה.

שיעור הפיצויים

ב. כל עוד לא נקבעו כללים כאמור, יהיו שיעור הפיצויים בעד תפיסת מקרקעין על פי תכנית חישובם — כאמור בפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, בשינויים המחוייבים לפי הענין; בין השאר יבוא לענין זה מועד הפרסום ברשומות בדבר הנחת התכנית לפי סעיף 19 במקום מועד פרסום ההודעה לפי סעיף 5 לאותה פקודה.

7. בסעיף 43 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), בסופו, יוסף:

"לענין זה אין נפקא מינה, אם הארנונה נגבית על ידי רשות הניקוז או על ידי רשות מקומית";

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבואו סעיפים קטנים אלה:

"ג. שר החקלאות, בהסכמת שר הפנים, רשאי לחייב רשות מקומית שתחומה כלול, כולו או מקצתו, בתחום רשות הניקוז, לשלם לרשות הניקוז את הסכום הכולל של ארנונות הניקוז על המקרקעין שבתחומה, על פי שומות סופיות שנערכו לבעלי מקרקעין אלה, ורשות מקומית שנתחייבה לשלמן כאמור רשאית לגבותן מבעלי המקרקעין החייבים בתשלומן במידה שלא שילמו אותן במישרין לרשות הניקוז.

ד. נתחייבה רשות מקומית לשלם ארנונות ניקוז לרשות הניקוז, תכלול בתקציבה את הסכום הכולל של הארנונות המגיע לתקופת התקציב הן כתקבול מגבית ארנונות הניקוז והן כתשלום לרשות הניקוז, ורשאית היא לשנות פריטים אלה בתקציבה, אם חלו שינויים באומדן עקב הכרעות בעררים ובערעורים על שומות."

8. בסעיף 63 לחוק העיקרי, במקום המלים "למעט סעיף 30 (א)", יבואו המלים "שסעיף 34 אינו חל עליהם".

9. בחוק המים, תשי"ט—1959, בסעיף 140 יימחקו הסימן "א" והסעיף הקטן (ב).

3 ע"ר 1943, תוס' 1 מס' 1305, עמ' 32.

ד כ ר י ה ס ב ר

1. החוק המוצע בא לתקן ולהשלים הוראות חוק הניקוז והגנה מפני שטפונות, תשי"ח—1957, תיקונים והשלמות שהצורך בהם נתגלה עקב קבלת חוק המים, תשי"ט—1959, והנסיון שנרכש בהפעלת חוק הניקוז. ניהול עניני המים והניקוז היו לפני קבלת חוק המים בידי "מנהל עניני המים". לאחר שבחוק המים נקבע התואר "נציב המים", נראה שיש לקיימו גם לענין חוק הניקוז.

חוק המים ביטל את סעיף 54 לחוק הניקוז והעביר את הענינים שהיו בסמכותה של ועדות השפיטה לסמכותו של בית הדין לעניני מים, על כן יש למחוק את ההגדרה של "ועדת השפיטה" ולקבוע במקומה "בית דין לעניני מים".

החוק המוצע בא להאם את החוק משתי בחינות אלה (סעיפים 1 ו-2 וסעיף 9).

2. מוצע להחליף סעיף 30 לחוק הניקוז מטעמים אלה:

החוק הקיים מאפשר לרשות הניקוז, באישור שר ההקלאות, לרכוש בעלות במקרקעין שהיא זקוקה להם לצמיתות על פי תכנית, אולם רישום הבעלות בפנקסי מקרקעין אפשרי רק לגבי חלקת אדמה שהיא יחידת רישום, או לגבי חלקים בלתי מסויימים של חלקה רשומה, ואילו רשות הניקוז זקוקה לעתים קרובות לשליטה רק בחלק מסויים של החלקה, כי השטחים הדרושים לרשות הניקוז, בעיקר לתעלות ניקוז, הם לרוב חלקים מחלקות אדמה רשומות. פיצול יחידות רישום לחלקות נפרדות טעון מדידת קרקעות ומילוי ההוראות של החוק לחלוקת הקרקעות, תהליך הקשור בהוצאות מרובות והגמשך זמן רב.

החוק המוצע בא תחילה להבטיח שרשות הניקוז תוכל לקיים זכויותיה בהקדם האפשרי על ידי רישום זכות חכירה גם על חלק מיחידת רישום. הוראה דומה לזו מצויה בסעיף 80 לחוק המים (סעיף 3).

כדי להבטיח שרשות הניקוז תוכל להחליף את זכות החכירה כאמור בזכות בעלות, ללא צורך בשיתוף פעולה מטעם בעל הקרקע, מוצע להעניק לרשות הניקוז סמכות לבצע לבדה את פעולות החלוקה, ושוב באישור שר ההקלאות (סעיף 4).

3. הוספת סעיף 34 מטרתה ליצור כללים אחידים להערכת הפיצויים בעד נזקים שנגרמו על ידי הפעלת חוק המים וחוק הניקוז וההגנה מפני שטפונות כאחד.

חוק המים, שנתקבל כשנתיים לאחר תחילתו של חוק הניקוז וההגנה מפני שטפונות, ראה לאפשר הערכת הפיצויים לפי עקרונות שיקבע נציב המים. מוצע להטיל כללים אלה גם לגבי הערכות הפיצויים בחוק הניקוז, ככל שהמדובר הוא בנזקים מאותו סוג (סעיפים 5 ו-6).

4. לפי החוק הקיים אפשר להטיל את גביית ארנונות הניקוז על הרשות המקומית שבתחום מה גמצאים המקרקעין החייבים בארנונות אלה. החוק המוצע מאפשר להטיל על הרשות המקומית אחריות לגביית הארנונות כאילו היא עצמה חייבת בתשלומן, ובלבד שהדבר דרוש לשם ביצוע יעיל של גביית הארנונות (סעיף 7).

חוק לתיקון פקודת הפטנטים והמדגמים, תש"ך-1960

1. בסעיף 21 (5) לפקודת הפטנטים והמדגמים¹, אחרי פסקה (ב), תיווסף פסקה זו:
- "(ג) אם בעל הפטנט אינו מייצר בישראל את המוצר, שעליו או על התהליכים לייצורו ניתן לו הפטנט, הוא מסרב ליתן ליצרן מקומי רשיון להשתמש במוצר או בתהליך."
2. חוק זה יחול גם על אמצאות שניתן עליהן פטנט לפני תחילתו של החוק.

תחלה

דבריהם

פקודת הפטנטים והמדגמים מעניקה לבעל פטנט מונופולין על אמצאתו, למשך תקופה מוגבלת, והוא היושב הרשאי להשתמש באותה אמצאה, לנצלה, לספקה ולמכרה או ליתן רשיונות לאחרים לעשות כן.

אם בעל המונופולין מנצל לרעה זכותו זו, רשאית המדינה להתערב ולנקוט צעדים אשר ימנעו שימוש לרעה בזכות היחודית שמעניק הפטנט. אחד המקרים הכוללים הוא אי-ניצולה של האמצאה בתחומי המדינה שנתנה את הפטנט עליה. לפיכך מצויות בכל חוק פטנטים הוראות המאפשרות למדינה נקיטת אמצעים כאמור; והן מצויות גם בסעיף 21 לפקודת הפטנטים והמדגמים, וזו לשונו:

21^א. (1) רשאי כל אדם הנוגע בדבר להגיש בקשה לרשם ובה יטען שלא ספק דרישותיו הסבירות של הציבור בקשר לאמצאה שניתן עליה פטנט ויבקש שיתנו רשיון חובה, ולא – לבטל את הפטנט.

(2) על הרשם לעיין בבקשה, ואם לא יבוא הצדדים לכלל הסכם ביניהם לבין עצמם, ונחריר לו שיש לה לבקשה על מה שתסמוך, יהא זה מחובתו להביא את הבקשה לפני בית המשפט המתווך.

(3) הובאה בקשה כזאת ע"י הרשם לפני בית המשפט והוכח כדי הנחת דעתו של בית המשפט שלא ספק דרישותיו הסבירות של הציבור בקשר עם האמצאה שניתן עליה פטנט, רשאי בית המשפט לצוות על בעל הפטנט לתת רשיונות באותם התנאים שיצדקי בעיני בית המשפט, ואם סבור בית המשפט שלא יהא במתן רשיונות סיפוק דרישותיו הסבירות של הציבור, רשאי הוא לתת צו לבטל את הפטנט;

בתנאי שלא יתן בית המשפט צו עפ"י סעיף זה אלא אם עברו שלוש שנים מיום מתן הפטנט, וכן לא יינתן צו כזה אם נתן בעל הפטנט גימוקים המניחים את הדעת לאי סיפוק דרישות הציבור ההוגנות.

(4) כשדנים בבקשה עפ"י סעיף זה ייעשו בעל הפטנט וכל איש התובע זכויות בפטנט בין בעל רשיון יחיד ובין באופן אחר, צדדים במשפט, וליועץ המשפטי לממשלה תהיה הזכות להשמיע את טענותיו.

(5) לצורך סעיף זה תיחשבנה דרישותיו הסבירות של הציבור כדרישות שלא ספק –

(א) אם אין בעל הפטנט מעבד די הצורך הפץ שיש לו פטנט עליו, ואינו מספק במידה הדרושה ובתנאים סבירים ומחמת כך סובלת שלא כדיון אחת המלאכות או אחת התעשיות בישראל, או שנוצרה תקלה על דרך ביסוס מלאכה חדשה או חרושת חדשה בישראל או שאין מספיקים די הצורך את הביקוש להפץ שיש עליו פטנט או להפץ המיוצר ע"י התהליך שניתן לו פטנט.

(ב) אם סובלת אחת המלאכות או התעשיות בישראל שלא כדיון מחמת התנאים שהעמיד בעל הפטנט לקניית ההפץ שיש לו פטנט עליו או לשימוש בו או לניצולו של תהליך בפטנט.

(6) צו בית המשפט המצווה לתת רשיון עפ"י סעיף זה יהא כוחו יפה כאלו נכלל ברשיון שנערך כהלכה בין הצדדים שבמשפט.

¹ חוקי אי"י, כרך ב', פרק כ"ה, עמ' 1053.

אין הפקודה קובעת במפורש, כי גם סירוב של בעל פטנט ליתן רשיון לתעשייה המקומית להשתמש באמצאתו, במקום שהוא עצמו אינו מייצר בישראל את המוצר שעליו ניתן הפטנט – מהווה ניצול לרעה של המונופולין.

קביעה זו המצויה בתחיקה הבריטית הסרה בפקודה הישראלית, אולי משום שהמחוקק של הזמן ההוא לא היה מעוניין במיוחד בעידוד התעשייה המקומית. עם פיתוחה של התעשייה הישראלית, התרחבותה וקידומה, מורגש חסרונה של הוראה כזו, ומוצע להוסיפה.